

ORZESZEK (13) *sb m*

orzeszek (13), [**orzyszek**].

o oraz drugie e prawdopodobnie jasne (tak w orzech oraz w -ek); -rzesz- (1) *Mącz*, -rzész- (1) *SienLek*.

sg N orzeszek (3). ◇ *A orzeszek* (1). ◇ *pl N orzeszki* (7). ◇ [*G orzeszk(o)w*] [*cf też ORZESZKOWY N sg*].] ◇ *A orzeszki* (2).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI w.

1. *Dem. od „orzech” ‘owoc drzewa orzechowego lub innego dającego owoce w twardej łupinie’; nucula Mącz, Calep* (6) : *Nucula, Orzełzek. Mącz* 255c; *Calep* 710b; [*Orzech/ Nux. orzyfzek/ dimin: Volck Ppp2v*].

W porównaniu (2): *MYfzka włoczy orzełzki/ przez lato do iámki/ Pułtułka nád nią wzgorę łroi wywijánki. [...] Tákżec my też orzełzki do iámki włoczým/ A pułtułki nád námi/ co o nich nie wiemy. RejZwierz* 129v.

Zestawienia: »orzeszek laskowy« = owoc leszczyny Corylus avellana L. (Rost) (1):

~ *W porównaniu jako określenie objętości lub wagi leków* (1): á bierz tego ná noc iáko Orzełzek láłkowy toć też od káfzlu nie zła pomoc. *SienLek* 84v. ~

[*»linbowy orzeszek« = owoc drzewa iglastego Pinus cembra L. z rodziny sosnowatych (Pinaceae), nasiona jadalne do 1 cm dług. w szyszkach szerokojąowatych 5–6 cm dług., pokryte łuskami: [szyk zmienny]: przyłoż/ Orzełzkow Linbowych w áptece ie zową Pinee SienHerb* 129b; (*nagł*) *Pinee. Linbowe orzełzki. Pinuślein. (–) Pinee/ to iest fzyfzkowe orzełzki/ [...] ty^m ktorzy fuchoty máią fą bárzo dobre. SienHerb* 206b; *Owoc linbowe orzełzki około Tatr zową Słowacy Pineae. Zirbelnufzlein. SienHerb* K2#v.

~ *Szereg: »pinetki albo linbowe orzeszki«: Pinetki álbo Linbowe Orzełzki/ tak Cukrem powłaczáią SienHerb* 527a.] ~

[*»orzeszki pistakowe« = nasiona drzewa Pistacia vera L. (Rost) z rodziny nanerczowatych (Anacardiaceae), owoce owalne wielkości orzecha laskowego; nasiona zwane orzeszkami pistacjowymi lub pistacjami, używane w farmacji i cukiernictwie: PISTACIA, PISTACIUM. Orzełzki piłtakowé. UrzędowHerb* 372.]

[*»szyszkowe orzeszki«: Szysztkowe orzełzki SienHerb* E3#, 206b.]

»włoski orzeszek« = owoc drzewa orzechowego, Juglans regia L. (Rost) (1): Więc niewádzi brzořkiniowá/ morellowá/ mărunkowá kořteczkę wáfzdić/ álbo też włofki orzełzek/ bo to wřzytko prętko vrořcie RejZwierz 107v.

2. [*Określenie wielkości lub kształtu ozdób na strojnych szatach: cingulus w gronka [...] cingulus w orzeszki, pozłocisty InwMieszcz* 1577 nr 215.]

3. *bot. Filipendula hexapetala Gilib. (Rost); bylina z rodziny różowatych (Rosaceae); wiqzówa bulwkowa; w ředniowieczu i XVI w. hodowana jako rořlina lecznicza; filipendula, kropidłko [pl] (7) : (nagł) Filipendula. Orzełzki. (–) [...] ORzełzki ziele iest ktore obřicie rořcie w dalekich zamorřkich łtronach/ á zwáfzřza na gorach FalZioł* I 53d, +3v, I 54 řp; *Orzełzki/ Kropidłko/ Filipendula, Rottřteinbrech/ wildgarben. SienLek* 200; *Kropidłko polne/ łzuk. Orzełzki. SienLek* Xxx2v, Xxx3;

[Filipendula, Wildegárbín ORzeſzki/ źiele ieſt ktore obfićie roſćie/ ták w Polſzcze iáko y indzie
SienHerb 66, E#v].

Synonimy: 3. *filipendula*, *kropidłko*, »kropidłko polne«.

BK